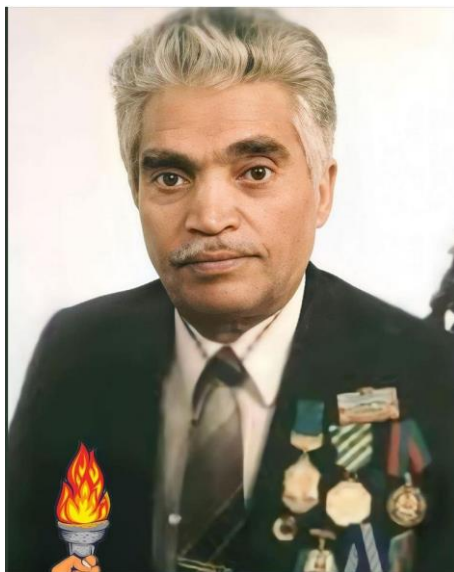

۳۰/۱۱/۲۰۲۲

فريبا آتش صادق/ مختصات افغانستان، بخش: هنرمندان

معرفی استاد فقير محمد "ننگيالی" در قاموس کبير افغانستان هنرمندي که نفسهائيش را به مردم اهداء ميکرد،

در اين ساليان غربت به تلخي بايد گفت عزيزاني از ميان ما رفته اند که تا نفسهاي آخر عاشق زندگي و انسان و فرهنگ و مردم بودند. عاشق آزادي بودند و عاشق ادبيات و هنري که در آزادي مي پويد و ذهن و روان آزاد را در خود مي پرورد.

موسيقي افغانستان در فاصله چند سالي شاهد خزاني شدن هنرمنداني بود که هر یک در گستره همت و توان خود به آن غنا بخشيدند و يادگاري بر جا گذاشتند و خزاني شدند.

نبودن شان در ميان ما، به معنای رفتن شان از ميان ما نیست، زیرا تا هنر شان هست زنده است، آنها ماندني اند. هنرمندان با آنچه که از خود به جا گذاشته اند زندگاني ميکنند. پس بايد گفت: تا رد پاي شان هست، نام و ياد شان نیز با ماست.

استاد فقير محمد ننگيالي نیز از جمله برگهائي بود که تند باد زمان و غربت او را با خود برد و جایش در جاده موسيقي افغانستان جاودانه خالي ماند. فقير محمد ننگيالي نزد طرفداران موسيقي به عنوان نوازنده تواناي ترمپت مشهور است اما نزد موسيقي دانان سواي اينکه ترمپت نواز ماهر بود به عنوان رهبر ارکستر و آهنگساز بزرگ نیز جاي خاصي دارد. نکته بارز در سبک موسيقي او استفاده از روشهاي خاصي بود که در بسط و توسعه ميلودي به هنگام بداهه نوازي آنها را به کار ميبرد.

محترم مددي در زمینه هنر، مهارت و پشتکار ننگيالي فقيد چنين گفت:

"در طی قرن حاضر که ما با موسيقي در کشور خود مواجه شده ايم، موسيقي هنري، موسيقي فولکلور و موسيقي سنتي را در بر ميگيرد اما موسيقي جدي و هنري موسيقي امروزي است. ما در کشور دو قله موسيقي را سراغ داشتيم که در آن قلمرو فعاليت داشتند و کار نامه هاي سترگي از خود به جا گذاشته اند. يکي استاد ننگيالي و ديگر استاد سليم سر مست مرحوم بودند.

اين دو گوهر واقعاً که در موسيقي جدي و هنري با تمام اساسات موسيقي اروپايي و اصول علمي موسيقي کار هاي خود را عرضه کرده اند، فعاليت داشتند. فرد سوم را ما در جريان صد سال اخير سراغ نداريم.

من در کتاب سرگذشت موسيقي معاصر افغانستان به صراحت نوشته ام که استاد فقير محمد ننگيالي يکي از بهترينها در عرصه موسيقي افغانستان است".

استاد فقير محمد ننگيالي در سال 1305 هجري شمسي در گذر کتابفروشي کابل ديده به جهان گشود و صنوف ابتدائي رادر مدرسه صنايع به آخر رسانيد.

نوجواني بيش نبود که احساس و علاقه اش او را به سوي موسيقي کشاند و آن عشق و علاقه مندي روز به روز بيشتر از پيش ميشد. پدرش مرحوم فضل احمد کارمند دولت آنزمان بهترين روزنه براي تشويق پسر در راه موسيقي و خدمت براي وطن و مردمش بود، تا اينکه در اثر آن همه تشويق و علاقه وافر در سال 1314 هجري شمسي شامل مدرسه موزيک عسکري گرديد. ننگيالي شش سال آموزش موسيقي را در آن مدرسه زير نظر استادان داخلي و خارجي همچو تورن غلام رسول، فرخ افندي و مختار بيگ ترک تبار پيش گرفت و سرانجام به عنوان ترمپت نواز سند فراغت را حاصل کرد.

سال 1320 آغاز کار ننگيالي به عنوان رهبر ارکستر و ترمپت نواز در ارکستر هشت نفری رياست بلديه کابل به شمار ميرود. نامبرده در همان سال همراه با ارکستر ياد شده در ثبت و کمپوز آهنگهاي آواز خوانان و ترانه هاي کودکان همکار راديو کابل وقت بود.

مرحوم استاد سلجوقی در سال 1321 مدیریت عمومی آرت را تحت نظر عبدالرشید لطیفی اساس گذاشت. محترم لطیفی زمینه فعالیت های هنری بیشتر ننگیالی را در آن جا گسترش بخشید.

فقیر محمد ننگیالی عضو فعال و با پشت کار مدرسه موزیک حربی بود. (با تأ سف آن مدرسه در سال 1324 به امر سردار محمد داوود که در آن زمان قوماندان عمومی مکتب حربی و قوماندان قوای مرکز بود از فعالیت باز ماند و دانش آموزان آن مدتی از آموزش به دور ماندند. اما در سیر همان سال ننگیالی بدون آرامش شامل گروپ هارمونی وزارت حربی گردیده و به فعالیت ها و خدمات هنری بی نظیری پرداخت).

فقیر محمد ننگیالی در سال 1332 با موسسه پوهنی ننداری و مرستون نیز به همکاری پرداخت و یکسال پس از آن تدریس موزیک مدرسه خورد ضابطان را عهده دار گردید که پس از سه دوره اولین فارغان آن مدرسه جهت خدمت به جامعه و موسیقی کشور به تاسیس ارکستر 18 نفری پرداختند.

استاد فقیر محمد ننگیالی پس از 30 سال خدمت در بخش موسیقی نظامی کشور در سال 1349 خانه نشین گردید. از آن پس با رادیو افغانستان به عنوان ترمپت نواز و آهنگساز با تجربه پیمان همکاری بست و در جریان همان سال با همکاری استاد سلیم سر مست و عبدالجلیل زلاند ارکستر 38 نفری رادیو افغانستان را بنیان گذاشت و فعالیت های ماندگاری را انجام دادند. محترم ببرک و سا در مورد پشتکار و تلاش استاد ننگیالی در عرصه موسیقی افغانستان میگویند:

"استاد ننگیالی یکی از تاجداران موسیقی ماست، بخاطر رشد و تدریس موزیک کشور تلاشی بی پایانی نمود، برانندگی استاد این بود که نوتشن موسیقی را خوب میدانست و هم بهترین آهنگها را برای آوازخوانان کمپوز نمود. به جاست بگویم که آن مرحوم آهنگساز بی بدیل کشور ماست".

مرحوم فقیر محمد ننگیالی یکی از بنیان گذاران لیسه مسلکی موزیک وزارت تحصیلات عالی و مسلکی افغانستان بود که در سال 1353 آغاز به فعالیت نمود، بعداً مرحوم استاد سلیم سرمست، محترم استاد ارمان و مرحوم اسمعیل اعظمی و محمد علی همکاری شان را با آن مدرسه آغازیدند. نخستین فارغان خوب و ممتاز آن مدرسه خالد ارمان، همایون ننگیالی و جمال ناصر سرمست میباشند که هر یک شان در گوشه های غربت فعالیت هنری دارند، عده بی از فارغان آن مدرسه یا جهت تحصیل به خارج از کشور رفتند و بخش دیگر جذب فاکولته هنر های زیبای پوهنتون کابل گردیدند. استاد ننگیالی که ترمپت نواز بیماندی بود، با مهارت تمام بر فلوت، پیانو، اکوردیون و هارمونی تسلط داشت. او آهنگ های زیادی را هارمونیزه کرده به خصوص آهنگ های فلکلوریک را و در اجرای آن آهنگ ها با مهارت فراوان سولیست ترمپت و رهبری ارکستر را به عهده میگرفت.

فقیر محمد ننگیالی در حدود 1250 آهنگ برای آواز خوانان کشور ما همچو استاد خیال، زلاند، استاد مهوش، خانم رخشان، خانم پروین، عبدالرحیم ساریان، اکبر محبوب، یعقوب آشمار، احمد ظاهر، وهاب مددی، خانم افسانه، استاد ارمان و دیگران ساخته و رهبری ارکستر را به عهده داشت.

استاد ننگیالی در شماره 44 سال چهارم اپریل 1991 مجله سبواون (کابل) طی مصاحبه بی گفته بود که تا آن زمان میلودی بیشتر از 270 آهنگ فلکلوریک را ترتیب نموده و 100 پارچه آن را «روتش» نموده اند که به گونه نمونه میتوان از آهنگهای «الله شاه کوکو جان»، «آهسته برو» و «سمنک در جوش» نام برد.

در جریان همان سال ارکستر بزرگ موزیک رادیو تلویزیون را ایجاد نموده که در مورد چنین اظهار داشته است: "تعداد اعضای این ارکستر به 60 نفر میرسد که آهنگها توسط آلات موسیقی چون رباب، هارمونی، طبله، دهل، زیر بغلی، دلربا، تنبور، توله، سرنده، ترمپت، کلارنت، جاز بند و سکسفون به وسیله نوازندگان نواخته میشوند، تا کنون 16 پارچه آهنگ را با همین ارکستر ثبت نموده ایم. باید اضافه نمایم که مشکلاتی در قسمت فلمبرداری آهنگها داریم زیرا بارها اتفاق افتاده که من به سویی رباب اشاره نموده ام، فلمبردار جاز بند نواز را در برابر کمره قرار داده است".

نغمه ای نخستین فلم افغانی به نام روزگاران «جوش طرب» نیز از ساخته های محترم ننگیالی میباشد. از استاد مقال ه ها و نوتیشن آهنگهای بیشمار در مطبوعات داخل و برون مرزی افغانستان زینت چاپ یافته و از آن میان میتوان کتاب «تشنه صدای تو خاموشم» که در پاکستان به چاپ رسید نام برد. در کتاب نامبرده 100 پارچه از آهنگهای احمد ظاهر با اشعار و نوتشن موسیقی آنها نشر شده اند.

ننگیالی در دنیای غربت دست از قلم بر نداشته مصروف نگارش آثاری چون تاریخ آلات موسیقی افغانستان و تکامل آنها در بلاد دیگر، معرفی شعری موسیقیدان، مخترعین آلات موسیقی دیار ما، تیوریهای موسیقی، تفاوت موسیقی افغانستان با موسیقی ملل دیگر، راگ ها و اصل پیدایش آنها به ارتباط افغانستان باستانی، آهنگهای زنده یاد ساریان با شعر و نوتشن آن بود، ولی مرگ مجال چاپ و نشر آنها را برایش نداد.

از سفرهای هنری استاد ننگیالی میتوان به کشور های چین، ایران، شوروی و چکسلواکیای سابق نامبرد. رهآوردهای زیرین بخشی از امتیازهای او به مشار میروند:

-مدال مطالی هنری از جانب محمد ظاهر شاه سابق افغانستان

-مدال هنری از اتحاد شوروی سابق

-مدال هنری نظامی

-مدال هفتاد مین سال آزادی به افتخار شاه امان الله

-نشان صداقت

-نشان افتخار

-نشان کمپوز هاي دولتي از شوروي سابق

-نشان شایسته هنري

-لقب کارمند شایسته فرهنگ در سال 1368

استاد فقير محمد ننگيالي با داغ دوري از وطن و در بستر نا آرام غربت و به آرزوي تجليل جشن نوروز در کشورش به تاريخ 24 ماه مارچ سال 2003 ميلادي در شهر « اوفنباخ » آلمان چشمان خسته و غربت زده اش را بست و نفسهاي هنري اش را در آهنگهاي هنرمندان کشور ما، به خصوص آهنگهاي احمد ظا هر براي مان به ياد گار گذاشت.

استاد ارمان همکار نزديک ننگيالي فقيد در نبود دوست از دست رفته اش چنين گفت:

«استاد ننگيالي از سن هفت يا هشت سالگي تا آخر عمر در خدمت مردم و موسيقي کشورش بود. او موسس دو آرکستر در راديو تلويزيون افغانستان بود: آرکستر کليوالي و آرکستر جاز ما همکاران و دوستان نزديک هميشه با شوخي ميگفتيم که استاد از پگاه تا بيگاه در راديو ترميت مينوازد و اين واقعيت بود، چون او در همه آهنگهاي هنرمندان حضور داشت. ننگيالي شاگردان بيشماري دارد که من هم افتخار شاگردي شان را دارم، و حيد سمندري، فريد شيفته و عارف سجادي از جمله شاگردان جوان و با استعداد استاد اند که موفقيت هاي شان امروز در دنياي غربت افتخار همه ما افغان هاست. به گونه نمونه و حيد سمندري رهبر يک آرکستر بزرگ در کشور سلواک است.

ما امروز نبود استاداني همچو ننگيالي را بخوبي در کشور مان احساس مينماييم. اگر او زنده ميبود و در کشور ميبود، افغانستان مجبور نبود براي ثبت سرود ملي اش با پرداخت 40000 يورو به کشور آلمان مراجعه نمايد.

نا گفته نبايد گذاشت که نويسندگان محترم ما سالهاست که در نبود هنرمند جوانمرگ شان احمد ظاهر مينويسند، اما آيا گاهي نويسنده يي در نوشته اش از استاد ننگيالي هم ياد نموده که بر آهنگهاي احمد ظاهر وجد ميبخشيد و با پشتکار خستگي نا پذير برايش مينواخت، آهنگ ميساخت و همرايش ميکرد... ؟

اهدائي سروده پر احساس شاعر مان اسير در رثاي مرگ استاد ننگيالي ،

شعله دل کنم اگر خاموش

چه کنم با غم اثر خاموش

سرو پايم به شعله مي سوزد

همچو شمع نه پا، نه سر خاموش

آتش ي در دلم زبانه زده

که نگردد به زور و زر خاموش

سرز اسباب دوستداري گرم

دل به شور و شر و جگر خاموش

چه نصيحت کني مرا ناصح

که نمي سازيم دگر خاموش

ناله هايم اثير نوا نبود

از چه گرديده اين اثر خاموش

پسري ناله اي حزين دارد

پيش چشمش شده پدر خاموش

نشنيدي ز شمع خفته به خاک

که شده مشعل هنر خاموش

حيف کز جمله اي هنرمندان

باز شد آه پر شرر خاموش

شد بهار پر از شگوفه خزان

شد درخت پر از ثمر خاموش

کرد « ننگيالي » اوستاد عزيز

به ديار بقا سفر خاموش

به ضيا عش « اسير » گريان کن

مشو از آه سر به سر خاموش